

Asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle: Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Valtion liikuntaneuvosto antoi valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon lausuntokierroksella 21.1.2021 lausunnon, jossa nostettiin esiin **tarve huomioida väestön vähäinen fyysisen aktiivisuus yhtenä keskeisenä toimintaympäristön muutoksena** selonteossa ja **hyvinvoinnin edistäminen keskeisenä tavoitteena läpi koko koulutusjärjestelmän**.

Riittävä fyysinen aktiivisuus on edellytys lasten ja nuorten normaalille kasvulle ja kehitykselle sekä hyvinvoinnille. Kuitenkin vain noin kolmannes perusopetusikäisistä ja 14 % toisella asteella opiskelevista nuorista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi.¹ Fyysisen aktiivisuuden lisääminen on yksi tärkeä keino, joilla voidaan parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia.² Fyysisellä aktiivisuudella on keskeinen merkitys myös opiskelu- ja työkyvyn edistämisessä sekä työurien pidentämisessä. Lisäksi mahdollisuus liikkumiseen ja liikuntaan on itseisarvo mielekkäälle elämälle, osa ihmisten perustarpeita ja sivistyksellisiä perusoikeuksia.³

Valtion liikuntaneuvosto esitti lausunnossaan keskeisinä toimenpiteinä valtioneuvoston koulutuspoliittiseen selontekoon lisättäväksi seuraavia keskeisiä toimenpiteitä:

- Turvataan ja jatketaan **liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämistyötä** eri koulutusasteilla (Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -toiminta).
- Edistetään **toiminnallisia opetusmenetelmiä** ja **toiminnallista oppimista** osana eri koulutusasteita sekä vahvistetaan eri koulutusasteiden opetushenkilöstön toiminnallisten opetusmenetelmien osaamista.
- Varmistetaan, että ammatillisten tutkintojen perusteissa ja lukion opetussuunnitelmissa huomioidaan **opiskelu- ja työkykyisyyden edistämisen sisällöt**.
- Varmistetaan, että korkeakouluissa toteutuvat laadukkaat ja yhdenvertaiset **opiskelijaliikunnan palvelut**.
- Kehitetään **Move!-prosessia** peruskouluissa moniammatillisesti. Edistetään Move!-tulosten käsittelyä oppilaiden ja perheiden kanssa sekä osana viides- ja kahdeksaluokkalaisten laajoja terveystarkastuksia. Tuetaan fyysistä aktiivisuutta erityisesti niillä lapsilla ja nuorilla, joilla todetaan fyysisen toimintakyvyn haasteita.

Valtion liikuntaneuvoston sekä muiden liikunta-alan toimijoiden lausunnoissaan esiin nostamia tavoitteita ja toimenpiteitä ei lisätty lopulliseen koulutuspoliittiseen selontekoon. Tämä herättää vakavan huolen siitä, että koulutuksen ja tutkimuksen tavoitetilaa kohti 2040-lukua linjaavassa selonteossa **ei tunnisteta lainkaan yhtenä keskeisenä toimintaympäristön haasteena vähäistä fyysisen aktiivisuutta**. Selonteossa ei myöskään tunnisteta **fyysisen aktiivisuuden merkitystä lasten ja nuorten normaalille kasvulle, kehitykselle ja hyvinvoinnille**. Fyysisen aktiivisuuden edistämistä ei myöskään nostettu **keinoksi edistää lasten ja nuorten oppimistuloksia sekä nuorten ja aikuisten opiskelu- ja työkykyä, työssä jaksamista sekä työurien pidentämistä**. Selonteossa ei ole tuotu esille toimenpiteitä, joilla edistetään fyysistä aktiivisuutta eri koulutusasteilla.

Fyysisen aktiivisuuden kysymysten huomioimatta jättäminen koulutuspoliittisessa selonteossa näyttäytyy hyvin ristiriitaiselta aikana, jolloin lapsista ja nuorista sekä aikuisista vain noin kolmannes ja ikäihmisistä muutama prosentti liikkuu terveytensä kannalta riittävästi.⁴

Esimerkiksi osalla 5.- ja 8.-luokkalaisista kestävyyskunto on terveyttä ja toimintakykyä mahdollisesti haittaavalla tasolla, ja oppilailla voi olla vaikeuksia selviytyä väsymättä arjen toiminnoista.⁵ Työikäisistä (20-64-vuotiaat) noin neljännes arvioi työkykynsä heikentyneeksi.⁶ Esimerkiksi alle 21-vuotiaista lähihoitajaopiskelijanaisista 63 % harrastaa vain vähän kestävyysliikuntaa. Työkykyennusteen mukaan vain yhdellä prosentilla heistä tulee olemaan 50-vuotiaana kestävyyskunto keskiraskaisiin töihin riittävällä tasolla, mikäli liikunnan määrä pysyy samana.⁷

Tutkimusten mukaan koronapandemiaan liittyvät rajoitustoimet ovat vähentäneet osan väestöstä liikkumista entisestään sekä kasvattaneet fyysisen aktiivisuuden polarisoitumista. Esimerkiksi lasten ja nuorten liikkuminen väheni koronapandemian ensimmäisen vaiheen rajoitustoimien aikana merkittävästi erityisesti arkipäivinä. Yksi keskeinen selittävä tekijä oli koulupäivän aikaisen liikkumisen ja koulumatkaliikunnan vähentyminen.⁸ **Edellä mainitut havainnot korostavat koulutusjärjestelmän merkitystä ja vaikutuksia väestön fyysiseen aktiivisuuteen.**

Väestön riittämättömään fyysiseen aktiivisuuteen puuttumisen edellyttää eri hallinnonalojen toimenpiteitä ja poikkihallinnollista yhteistyötä. Ihmisten arki kuluu suurelta osin eri hallinnonalojen vaikutuspiirissä ja varsinaisen liikuntahallinnon ulottumattomissa, kuten varhaiskasvatuksessa ja kouluissa sekä muissa oppilaitoksissa tai näiden välisillä matkoilla. **Mikäli fyysistä aktiivisuutta halutaan lisätä, tarvitaan mukaan myös koulutuspolitiikka.**

Ihmisten arki sekä koulu- ja opiskeluympäristö muuttuvat kiihtyvää vauhtia, mikä lisää haasteita väestön fyysisen aktiivisuuden edistämiseksi. Esimerkiksi digitalisaatio koskettaa nykyisin merkittävästi niin ihmisten vapaa-aikaa kuin opiskelua. Koulutuspoliittisessa selonteossa nostetaan esille tavoitteena uuden teknologian ja digitaalisen oppimisen edistäminen. Digitalisaatio tuo mukanaan paljon myönteisiä asioita, mutta se voi myös lisätä paikallaanoloa entisestään. **Digitalisaation edistämisen rinnalla onkin tärkeää tukea lasten ja nuorten fyysistä aktiivisuutta ja liikkumista opiskeluympäristössä.**

Fyysisen aktiivisuuden edistäminen osana koulutuspolitiikkaa vaatii, että tiedostetaan fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja oppilaan sekä henkilöstön hyvinvoinnille, huolehditaan henkilöstön koulutuksesta liittyen fyysisen aktiivisuuden edistämiseen, seurataan oppilaiden fyysistä aktiivisuutta, otetaan käyttöön toiminnallisia oppimismenetelmiä sekä huolehditaan fyysistä aktiivisuutta ja motorisia taitoja edistävästä oppimisympäristöistä sisä- ja ulkotiloissa. Fyysistä aktiivisuutta edistetään koulutuspolitiikassa myös laadukkaalla ja kannustavalla liikuntakasvatuksella, liikunnan opetuksella, opiskelijaliikunnalla ja liikunnan kursseilla sekä mahdollistamalla harrastaminen koulu- ja opiskelupäivän yhteydessä.

Minttu Korsberg
pääsihteeri, LitM, väitöskirjatutkija
valtion liikuntaneuvosto

Saku Rikala
erityisasiantuntija, HTM
valtion liikuntaneuvosto

Lähteet

- ¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1 sekä Sami Kokko, Riikka Hämylä ja Leena Martin (toim.) 2021. Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1.
- ² Heidi Syväoja, Marko Kantomaa, Kaarlo Laine, Timo Jaakkola, Kirsi Pyhältö ja Tuija Tammelin 2012. Liikunta ja oppiminen. Tilannekatsaus – Lokakuu 2012. Opetushallitus 5:2012 sekä Fyysinen aktiivisuus ja oppiminen. NMI-bulletin, 2014, Vol. 24, No. 4.
- ³ Suomen perustuslaki 731/1999 (§ 16), YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (artikla 31) sekä YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (artikla 30).
- ⁴ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1 sekä FinTerveys 2017 -tutkimus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL.
- ⁵ Move!-mittaustulokset 2020. Opetushallituksen internetsivut, <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2020/move-mittaukset-2020-lasten-ja-nuorten-kestavyyskunto-heikenty-muu-fyysinen>
- ⁶ FinSote-tutkimus 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL.
- ⁷ Opiskelijan fyysinen aktiivisuus, toimintakyky ja hyvinvointi -tutkimus 2017–2018. LIKES-tutkimuskeskus 2019. Teoksessa Aktiivisuutta ja opiskelukykyä. Liikkuva opiskelu -kokeiluhankkeiden toteutus vuosina 2017–2019. LIKES-tutkimuskeskus 2019.
- ⁸ Kantomaa, M. (toim.) 2020. Koronapandemian vaikutukset väestön liikuntaan. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2020:2.